

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 256
van **FREYA SAEYS**
datum: 11 februari 2019

aan **KOEN VAN DEN HEUVEL**
VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

Lokale besturen - Rattenbestrijding

Ratten leven vooral op vochtige en donkere plaatsen, zoals grachten, riolen, kelders en stallen. Ze worden heel vaak aangetroffen in de nabijheid van de mens. Het zijn alleseters die vooral granen verkiezen maar die zich graag tevreden stellen met etensresten en afval. De bruine rat kan uitstekend graven en kan daardoor schade veroorzaken aan onder andere funderingen. De uitwerpselen van ratten kunnen voedselvoorraden bevuilen. Bovendien kunnen ze ook ziektekiemen overbrengen. De dieren kunnen ook vraat- en knaagschade veroorzaken aan houtwerk, pvc-buizen, elektrische leidingen, voedingsproducten, veevoeders en landbouwgewassen.

Kortom, ratten kunnen schadelijk zijn voor mens en milieu. Preventie is dus aangewezen, maar soms slagen de dieren er in om toch door te breken. In dat geval is bestrijding nodig. Er zijn allerhande producten op de markt om ratten te bestrijden. Zo is er een klem of kooi met lokaas. Als de ratten echter in grote aantallen voorkomen, dan is het gebruik van rattenvergif meer aangewezen. Hier moet men echter opletten, aangezien die ook gevaarlijk zijn voor mens, milieu en andere dieren die in contact kunnen komen met rattenvergif.

Tot oktober 2018 konden lokale besturen gratis rattenvergif ter beschikking stellen aan hun inwoners. Dat is nu verboden en bijgevolg moet er worden gezocht naar andere bestrijdingsmethoden in het geval men met overlast door ratten te maken heeft.

Verschillende lokale besturen stellen op hun website echter nog steeds dat inwoners gratis rattenvergif kunnen afhalen, terwijl dat dus niet meer mag. Bovendien hebben verschillende lokale besturen niet altijd een idee hoe ze met dit verbod moeten omgaan en welke alternatieven aangeboden kunnen worden.

1. Hoe wordt het verbod op het gratis ter beschikking stellen van rattenvergif opgevolgd en gehandhaafd?
2. Welke alternatieven zijn voorhanden en is hun effectiviteit aantoonbaar minstens even groot of beter?
3. Op welke manier bieden de lokale besturen alternatieven aan? Zijn ze gratis?
4. In welke mate werd in het verleden gebruikgemaakt van het gratis beschikbaar stellen van rattenvergif door lokale besturen?
5. Welke impact heeft het gebruik van rattenvergif in het verleden gehad op het bestrijden van grote rattenpopulaties?

6. Werden in het verleden incidenten gemeld met andere dieren die op de een of andere manier in contact geweest waren met vergiftigde dode ratten? Hoe kan dit vermeden worden?

ANTWOORD

op vraag nr. 256 van 11 februari 2019

van **FREYA SAEYS**

1. Rodenticiden met een concentratie van meer dan 0,0025% werkzame stof worden volgens de Verordening 528/2012 verboden voor particulieren en niet-professionele gebruikers. Dit is omgezet in het koninklijk besluit betreffende het op de markt aanbieden en het gebruiken van biociden van 8 mei 2014. De opvolging en handhaving worden door de bevoegde Federale Overheidsdiensten verzorgd.
2. Voor het bestrijden van bruine ratten bestaat geen pasklare oplossing. Elke situatie is verschillend. Het belangrijkste aspect binnen de bestrijding blijft preventie. Preventie betekent dat er geen voedsel en schuilnestplaatsen voor de ratten aanwezig zijn. Preventiemaatregelen zijn onder meer:
 - Laat geen etensresten rondslingeren.
 - Zorg dat al het voedsel veilig weggeborgen zit in afgesloten tonnen en dozen gemaakt uit harde en duurzame materialen.
 - Voeder huisdieren vooral 's morgens en niet te veel (eventueel in 2 keer)
 - Verzamel huishoudelijk afval in afgesloten vuilnisbakken of containers, niet op hopen of in zakken.
 - Vermijd langdurige voedselopslag en gebruik altijd eerst de oudste voorraad, stapel verpakte veevoeders in losstaande stapels (controle knaagschade blijft mogelijk).
 - Zorg dat huisvuil zo snel mogelijk wordt afgevoerd.
 - Ruim regelmatig op in en rond gebouwen, zo worden schuil- en nestplaatsen voorkomen en behoudt men een goed overzicht om eventuele sporen op te merken.
 - Een goed onderhouden riolering vermindert kans op ratten.
 - Beperk nestgelegenheid en onderdak voor ratten.
 - Plaats het compostvat op een verharde ondergrond, vermijd etensresten op een composthoop
 - Neem beschutting weg zoals gestapelde materialen, woekeringen van planten, ...

Dringt bestrijding zich toch op, dan kan in eerste instantie beroep gedaan worden op mechanische vangmiddelen. Uit onderzoek van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) in samenwerking met de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) blijkt dat het klassieke lokaas afgesloten geplaatst in een lokaasklem een goed alternatief is. De klemmen zouden ook door lokale besturen aangeboden kunnen worden in plaats van vergif. Levend vangkooien kunnen ook gebruikt worden, maar zijn voor particulieren minder interessant omdat de gevangen rat dan nog gedood moet worden. Vaak worden de gevangen dieren dan ook ergens anders losgelaten wat niet de bedoeling kan zijn.

Een andere optie is dat er een samenwerking wordt aangegaan met een bestrijdingsfirma/organisatie of dat gemeenten en steden één of meerdere gekwalificeerde rattenvangers in dienst nemen, die de bestrijding voor hun burgers uitvoeren.
3. Deze gegevens zijn niet beschikbaar.
4. De VMM ontvangt regelmatig vragen van lokale besturen, waaruit is af te leiden dat het uitdelen van rodenticiden een gangbare praktijk was. Exacte cijfers zijn echter niet beschikbaar.

5. De belangrijkste impact op de rattenpopulatie is ongetwijfeld de ontwikkeling van resistentie tegen rattenvergif. Sinds 2003 volgt het INBO in opdracht van de VMM de toestand van resistentie tegen rodenticiden op basis van anticoagulantia in Vlaanderen op. Het INBO vond tijdens de screenings van 2003-2005 en 2006-2010 de aanwezigheid van drie verschillende mutaties in Vlaanderen die op resistentie wijzen. Gemiddeld gezien is inmiddels één rat op drie resistent in Vlaanderen. Er is echter een duidelijke geografische spreiding, die door het INBO verder opgevolgd wordt.
6. Het gebruik van anticoagulantia als rattenvergif kan aanleiding geven tot primaire en secundaire intoxicatie. Primaire intoxicatie is een gevolg van een rechtstreekse opname van het vergif door dier of mens. Secundaire intoxicatie doet zich voor wanneer een dier een ander dier vangt of opeet dat zelf vergif heeft opgenomen en waarbij er nog residuen van dit vergif aanwezig waren. Dergelijke gevallen bij huisdieren worden anekdotisch gemeld. Bij in het wild levende dieren is het probleem van secundaire intoxicatie beter gekend. Het INBO rondde in 2015 een studie af waarbij 150 bunzingen en 75 steenmarters onderzocht werden op residuen van rattenvergif. Ongeveer 80% van de dieren vertoonden residuen en bij 40% overschreed de residuconcentratie de grens waarbij we kunnen aannemen dat de overlevingskans afneemt en er een verhoogd risico is op sub-lethale effecten en sterfte door intoxicatie.
- Volgende richtlijnen kunnen het risico op secundaire intoxicatie beperken:
- Het te gebruiken rodenticide moet effectief zijn tegen de te bestrijden pestsoort. Dit geldt vooral voor huismuizen en resistente bruine ratten.
 - De gebruiker verzekert er zich van dat het vergif maximaal afgeschermd is voor de meeste niet-doelsoorten door gebruik te maken van constructies die de toegang voor deze soorten tot het vergif verhinderen, of van commerciële lokaasdozen.
 - De aanwezigheid van ratten kan best in kaart gebracht worden en voldoende lokaasposten worden aangewend zodat alle knaagdieren van de te bestrijden populatie toegang hebben tot het vergif.
 - De bestrijdingsduur wordt in de tijd zoveel mogelijk beperkt en gecombineerd met voldoende plaatsbezoeken om de bestrijding op te volgen en indien nodig bij te sturen, om dode dieren in te zamelen en te verwijderen, om de hoeveelheid lokaas te verminderen als de bestrijding is bereikt, en om zich te verzekeren dat lokaas beschermd blijft tegen niet-doeldieren.
 - Eens de bestrijding beëindigd is, wordt alle lokaas verwijderd. Eventueel kan de situatie nog opgevolgd worden met blanco lokaas om de mogelijke aanwezigheid van resterende dieren na te gaan.